

ผลของอุณหภูมิอากาศต่อจลนศาสตร์ของการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมัน
(*Camelia Oleifera*) และคุณภาพน้ำมันเมล็ดชา

Effect of Air Temperature on Drying Kinetics of *Camelia Oleifera* Seed and
Quality of Tea Seed Oil

เชาว์ อินทร์ประสิทธิ์^{1*} และ บวร แสงสุวรรณ²
Chouw Inprasit^{1*} and Boworn Sangsuwan²

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the drying model and the influence of the drying temperature on the quality of *Camellia oleifera* seed oil. Unhulled *C. Oleifera* seed was dried from the initial moisture of $15.18 \pm 0.35\%$ until $7 \pm 1\%$ (w.b.) by solar and hot air drying at different temperatures (50, 60, 70, 80, 90, 100, 110 and 120 °C). The experiment was divided into 2 sections which are (1) the developing of the drying mathematical model and (2) the study of the influences of the drying temperature on the yield (%) and quality of *C. oleifera* seed oil. In the first part, Page's model was the most precise model for prediction. The longest and shortest drying times were 7 hours at 50 °C and 1 hour at 120 °C, respectively. According to the second experiment, the yield of *C. oleifera* oil extracted using solvents (33.77 to 34.86 %) was higher than the one extracted using a single screw press machine (26.43 to 28.88 %). The color values of oil from color measurement using the Lovibond colorimeter were not different while the total color difference (ΔE) calculated from the results obtained from the spectrophotometer were between 0.26 to 0.58. The acid value (AV) and peroxide value (PV) of oil, were 2.02 to 2.36 mgKOH/g and 4.02 to 4.55 mEq/kg respectively. The percentage of fatty acids omega 3, 6 and 9 were in a range of 0.196 to 0.264, 8.533 to 7.738 and 72.63 to 73.54, respectively. The results revealed that the drying temperatures did not affect the qualities (color, AV, PV, omega 3, 6 and 9) of *C. oleifera* seed extraction.

Keywords: tea seed, tea seed drying, thin layer drying, drying equation

^{1*} ภาควิชาวิศวกรรมกรรมการอาหาร คณะวิศวกรรมศาสตร์ กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม 73140

Department of Food Engineering, Faculty of Engineering at Kamphaengsaen, Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus, Nakhon Pathom 73140, Thailand.

[†]Corresponding author: Tel.034-351897, Fax..034-351404, E-mail address: fengchi@ku.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาสมการอบแห้งแบบชั้นบาง และ ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งที่ส่งผลต่อคุณภาพน้ำมันเมล็ดชาโดยการลดความชื้นเมล็ดชาน้ำมัน (*Camelia Oleifera*) แบบไม่กะเทาะเปลือก จากค่าความชื้นเริ่มต้น 15.18 ± 0.35 % จนมีค่าความชื้นสุดท้าย 7 ± 1 %wb ด้วยแสงแดดและตู้อบลมร้อนที่อุณหภูมิ 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110 และ 120 °C โดยงานวิจัยนี้แบ่งการทดลองออกเป็น 2 ส่วนคือ (1) ลดความชื้นเมล็ดชาน้ำมันเพื่อสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ และ (2) หาปริมาณน้ำมันและตรวจสอบคุณภาพน้ำมันที่ได้รับอิทธิพลจากการลดความชื้นเมล็ดชาที่อุณหภูมิต่าง ๆ จากผลการทดลองในส่วนที่ (1) พบว่าสมการแบบจำลองการอบแห้งของ Page's model สามารถให้ผลการทำนายได้ดีที่สุดโดยใช้เวลาในการอบแห้งมากที่สุด 7 ชั่วโมงที่อุณหภูมิ 50 °C และน้อยที่สุด 1 ชั่วโมงที่อุณหภูมิ 120 °C ในส่วนที่ (2) ผลของปริมาณน้ำมันเมล็ดชาที่สกัดด้วยสารละลาย ปิโตรเลียมอีเทอร์อยู่ในช่วง 33.77 – 34.86 % ซึ่งมากกว่าการสกัดด้วยเครื่องสกัดแบบเพลลาเดี่ยวโดยมีค่าในช่วง 26.43 – 28.88 % ในการหาค่าสีด้วยเครื่องวัดสี Colorimeter Lovibond พบว่าค่าสีที่ได้ไม่มีความแตกต่างกันและจากการวัดค่าสีด้วยเครื่อง Spectrophotometer พบว่าค่าความแตกต่างของสีน้ำมันเมล็ดชา (ΔE) มีค่าระหว่าง 0.26 – 0.58 ส่วนค่า Acid value (AV) และ Peroxide value (PV) มีค่าระหว่าง 2.02 – 2.36 mgKOH/g และ 4.02 – 4.55 mEq/kg ตามลำดับ สำหรับค่าร้อยละของกรดไขมันโอเมก้า 3, 6, 9 มีค่าอยู่ในช่วง 0.196 – 0.264, 8.533 – 7.738 และ 72.63 – 73.54 ตามลำดับ สรุปได้ว่าอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันทั้ง 8 ระดับในช่วง 50 – 120 °C ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของน้ำมันเมล็ดชาที่สกัดได้

คำสำคัญ: เมล็ดชาน้ำมัน การอบแห้งเมล็ดชาน้ำมัน การอบแห้งแบบชั้นบาง แบบจำลองการอบแห้ง

คำนำ

ชาน้ำมัน (*Camellia Oleifera*) เป็นพืชที่มีประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และเป็นป่าต้นน้ำที่ได้รับความสนใจในประเทศไทย เนื่องจากน้ำมันที่ได้จากเมล็ดชาน้ำมันมีประโยชน์มาก เช่น ใช้ในการประกอบอาหารและเครื่องสำอางชนิดต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านคุณค่าทางโภชนาการมีผลการวิจัยพบว่ามีสารธรรมชาติที่มีฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระ (Antioxidant) (Lee and Yen, 1953) นอกจากนี้ยังเป็นไม้ยืนต้นที่จะช่วยรักษาแหล่งต้นน้ำของประเทศไว้ได้ จากความสำคัญต่างๆ ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นได้ทำให้ มูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ดำเนินการศึกษา และทดลองปลูกชาน้ำมันที่ได้ต้นพันธุ์มาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ต้นชาน้ำมันที่ทดลองปลูกในพื้นที่เขตจังหวัดเชียงราย มีการเจริญเติบโตดี ติดผลในปีที่ 3-4 และพบว่าปริมาณน้ำมันในเมล็ดชาที่ปลูกในประเทศไทย สูงถึงร้อยละ 30-35ซึ่งนับว่ามีปริมาณของน้ำมันที่สกัดออกมาได้สูงมาก อย่างไรก็ตามในขั้นตอนของการเก็บเมล็ดชาก่อนการสกัดยังพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับเชื้อราในเมล็ดชา เนื่องจากความชื้นจากขั้นตอนการตากแห้งที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้น้ำมันที่สกัดออกมามีกลิ่นเหม็นหืน ยากต่อการนำมาใช้ประโยชน์ทำให้ได้น้ำมันเมล็ดชาไม่มีคุณภาพ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2554)

วิธีการลดความชื้นเมล็ดพืชดั้งเดิม คือการตากแดด ซึ่งค่าใช้จ่ายของกระบวนการนี้ประกอบด้วย ลานตาก ค่าแรงงาน และค่าเครื่องจักรสำหรับใช้เกลี่ยหรือพลิกวัสดุบนลานตาก ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุดของกระบวนการอบแห้ง แต่การตากแดดมีปัญหาหลายอย่าง เช่น พื้นที่ที่ใช้ในการตาก

เวลาที่ใช้ไม่แน่นอนขึ้นกับสภาวะอากาศของแต่ละวัน และอาจจะมีปัญหาการปนเปื้อนจากสิ่งแวดล้อมที่อาจจะไม่เหมาะสมและถูกต้องหลักการผลิตอาหารที่ถูกสุขลักษณะ (GMP) จากปัญหาดังกล่าวทำให้มีการหันมาใช้เครื่องอบแห้ง ซึ่งข้อดีของเครื่องอบแห้งนอกจากลดความชื้นได้รวดเร็วสม่ำเสมอแล้ว ชั่วโมงการทำงานทำได้มากกว่าลานตาก เนื่องจากไม่ขึ้นกับสภาพอากาศทำให้สามารถทำงานได้ตลอดทั้งปี (อาภากร, 2541)

การอบแห้งด้วยวิธีเครื่องอบแห้งด้วยลมร้อนแบบเมล็ดไหลคลุกเคล้าหรือระบบ LSU (Louisiana State University) เป็นวิธีการอบแห้งด้วยลมร้อนวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูงนิยมนำมาใช้สำหรับอบแห้งข้าวเปลือก และพบว่าในประเทศไทยมีการนำเครื่องอบแห้งแบบ LSU มาใช้สำหรับการอบแห้งข้าวเปลือกมากที่สุด (ขุนพล, 2544) ซึ่งข้อดีของวิธีการนี้ก็คือทำให้ผลิตภัณฑ์ได้รับความร้อนอย่างทั่วถึงทำให้การอบมีประสิทธิภาพ ลมร้อนจะถูกเป่าเข้าด้านล่างในขณะที่เมล็ดพืชจะถูกป้อนลงจากด้านบนของตัวเครื่องอบแห้งเพราะฉะนั้นการแลกเปลี่ยนความร้อนจะเกิดขึ้นในลักษณะลมร้อนเป่าขึ้นและสวนทางกับเมล็ดพืชที่ไหลลงลูกฟูกหรือลูกบวบหรือชั้นสามเหลี่ยมจะมีหน้าที่ชะลอการไหลของวัสดุและทำหน้าที่ให้วัสดุพลิกตัวเพื่อให้การถ่ายเทความร้อนเป็นไปโดยทั่วเมล็ดพืช แต่ในการลดความชื้นโดยอาศัยความร้อนในการลดความชื้นก็อาจส่งผลต่อคุณภาพของน้ำมัน แต่ยังคงขาดข้อมูลยืนยันการเปลี่ยนแปลงคุณภาพในแต่ละระดับของอุณหภูมิ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมการคุณลักษณะของการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันทั้งเปลือกและ ศึกษาคุณภาพของน้ำมันที่สกัดได้จากเมล็ดชาน้ำมันที่อบแห้งด้วยอุณหภูมิต่างๆ กัน

อุปกรณ์และวิธีการ

1. เมล็ดชาน้ำมัน (*Camelia Oilifera*)

เมล็ดชาน้ำมันที่เก็บมาเพื่อการผลิตน้ำมันของศูนย์วิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและพืชน้ำมันอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สุ่มตรวจวัดความชื้น (โดยความชื้นเริ่มต้นของเมล็ดชาน้ำมันอยู่ที่ $15 \pm 1\%$ wb) จากนั้นนำเมล็ดชาน้ำมันบรรจุในถุงพลาสติกสุญญากาศ ขนาดกว้าง 25 ซม. ยาว 40 ซม. บรรจุเมล็ดชาน้ำมันน้ำหนัก 1 กก. ปิดผนึกด้วยเครื่องปิดปากถุงระบบสุญญากาศ (Vacuum Sealer) ยี่ห้อ Fuji Impluse รุ่น V-300 แล้วเก็บไว้ในตู้เย็นที่อุณหภูมิ $-15\text{ }^{\circ}\text{C}$ เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงคุณภาพ หลังจากนั้นจะใช้เมล็ดชาน้ำมัน 1 ถุง น้ำหนัก 1 กก. เพื่อนำมาใช้ในการทดลองต่อ 1 หน่วยการทดลอง

2. การอบแห้งเมล็ดชาน้ำมัน

นำเมล็ดชาน้ำมันที่ได้จากการสุ่มในขั้นตอนแรกมาอบแห้งด้วยตู้อบลมร้อนที่ออกแบบขึ้น โดยใช้อุณหภูมิของลมร้อนที่แตกต่างกันได้แก่ 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110 และ $120\text{ }^{\circ}\text{C}$ โดยใช้พารามิเตอร์ในการอ้างอิงการยุติระยะเวลาในการอบแห้งของในแต่ละอุณหภูมิคือค่าปริมาณความชื้นซึ่งต้องมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 7 % wb มุลนิธิชัยพัฒนา (2554) นำตัวอย่างบรรจุใส่ถาดแล้วนำเข้าเครื่องเพื่ออบแห้ง สำหรับที่อุณหภูมิ 50 - $70\text{ }^{\circ}\text{C}$ และการลดความชื้นด้วยแสงแดดจะเก็บตัวอย่างทุกๆ 1 ชั่วโมง เพื่อนำตัวอย่างออกมาวัดความชื้นที่อุณหภูมิในการอบแห้งตั้งแต่ 80 - $120\text{ }^{\circ}\text{C}$ จะตรวจวัดความชื้น ทุกๆ 30 นาทีเมื่ออบแห้งจนได้เมล็ดชาน้ำมันที่มีค่าความชื้นน้อยกว่าหรือเท่ากับ 7 % wb ถือว่าสิ้นสุดการอบแห้งเพื่อลดความชื้น และนำมาแปลงค่าความชื้นเป็น % db เพื่อใช้ในการศึกษาสมการการอบแห้ง

3. ความชื้นสมดุล

เตรียมตัวอย่างเมล็ดชาน้ำมันที่มีความชื้นเริ่มต้น 15 ± 1 % wb น้ำหนัก 10 กรัมจำนวน 3 ตัวอย่าง นำเมล็ดชาน้ำมันเข้าตู้อบลมร้อนที่อุณหภูมิ 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110 และ 120 °C จากนั้นนำตัวอย่างเมล็ดชาน้ำมันทั้ง 3 ตัวอย่างมาชั่งน้ำหนักทุก 8 ชั่วโมงจนน้ำหนักตัวอย่างคงที่ (± 0.001 กรัม) เมื่อพบว่าน้ำหนักตัวอย่างคงที่แล้วทำการบันทึกน้ำหนักสุดท้ายของตัวอย่างจากนั้นนำตัวอย่างไปหาความชื้นตามวิธีของ ASAE (1988) ความชื้นที่ได้จะเป็นค่าความชื้นสมดุล (%db) ที่เกิดขึ้น ณ สภาวะอากาศนั้นๆ

4. สมการการอบแห้งชั้นบาง

ในการทดสอบการอบแห้งผลผลิตทางการเกษตรได้มีการนำแบบจำลองทางคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างค่าความชื้นของผลิตภัณฑ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการอบแห้งของแต่ละสภาวะ ซึ่งมีรูปแบบการหาค่าความชื้นที่ได้จากการทดลองคือ

$$MR = \frac{M_t - M_e}{M_i - M_e} \quad (1)$$

เมื่อ MR คืออัตราส่วนความชื้น (ไม่มีหน่วย), M_t คือค่าความชื้นที่เวลาใดๆ (%db), M_e คือ ค่าความชื้นสมดุล (%db), M_i ค่าความชื้นเริ่มต้น (%db) การศึกษารูปแบบของสมการการอบแห้งแบบชั้นบางดังแสดงใน Table 1

Table 1 Thin layer drying model

Model's name	Equation	References
Page's model	$MR = \exp(-kt^N)$	Kumar <i>et al.</i> (2006)
Lewis model	$MR = \exp(-kt)$	Lewis (1921)
Wang and Singh model	$MR = A \exp(-kt)$	Wang and Singh (1978)
Two-compartment model	$MR = A \exp(-k_1 t) + B \exp(-k_2 t)$	Henderson (1974) and Sharaf-Elden <i>et al.</i> (1980)

ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชา น้ำมันต่อคุณภาพน้ำมันเมล็ดชา

5.1 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชา น้ำมันต่อปริมาณน้ำมันทั้งหมดในเมล็ดชา (% Yield)

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการศึกษาถึงระดับ
อุณหภูมิของลมร้อนที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำมัน
ในเมล็ดชาโดยขั้นตอนการสกัดได้แบ่งขั้นตอน

$$\text{Yield}_{\text{Solvent}} (\%) = \frac{\text{น้ำหนักของน้ำมันที่สกัดได้ในขวดกันกลม (กรัม)}}{\text{น้ำหนักของเมล็ดชาน้ำมันก่อนสกัด (กรัม)}} \times 100 \quad (2)$$

5.2 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชา น้ำมันต่อสีของน้ำมันเมล็ดชา

สำหรับวิธีการวัดสีน้ำมันเมล็ดชาจากการ
สกัดเมล็ดชาน้ำมันที่ผ่านการลดความชื้น ด้วย
เครื่องสกัดแบบเพลลาเดี่ยวโดยจะใช้อุปกรณ์ในการ
วัดค่าสี 2 วิธี ได้แก่ การวัดสีด้วยเครื่องวัดสี
Colorimeter Lovibond Model F และ เครื่อง
Spectrophotometer ยี่ห้อ BYK Gardner Spectro-
Guide เนื่องจากเครื่องวัดสี Colorimeter Lovibond
จะใช้ในห้องปฏิบัติการของศูนย์วิจัยน้ำมันและพืช

การศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การสกัดน้ำมัน
เมล็ดชาด้วยตัวทำละลายโดยใช้ ปิโตรเลียมอีเทอร์
มูลนิธิชัยพัฒนา (2554) และการสกัดน้ำมันเมล็ดชา
ด้วยเครื่องสกัด Soxhlet ยี่ห้อ NK Laboratory OD
48 mm length 15.5 cm s°C ket 40/45 cone 24/29
โดยสกัดน้ำมันจากตัวอย่างทุกอุณหภูมิอบแห้ง เพื่อ
วิเคราะห์ปริมาณน้ำมันทั้งหมดในเมล็ดแล้ว มา
คำนวณหาปริมาณน้ำมันได้ในสมการที่ 2

น้ำมันซึ่งใช้การอ่านค่าจากผู้เชี่ยวชาญจึงใช้เครื่อง
Spectrophotometer สำหรับอ่านค่าเพื่อการ
วิเคราะห์ทางสถิติ โดยน้ำมันเมล็ดชาที่เก็บไว้ตู้แช่
แข็งมาละลายที่อุณหภูมิห้องจนน้ำมันเปลี่ยนสถานะ
จากของแข็งเป็นของเหลวที่มีอุณหภูมิเท่ากับ
อุณหภูมิห้อง หลังจากนั้นนำน้ำมันเมล็ดชาใส่ลงใน
เซลล์สำหรับใส่ตัวอย่าง (Sample cell) จากนั้นวัดสี
และบันทึกค่า และ หาค่าความแตกต่างของสี (ΔE)
ในระบบ CIE หาได้ดังสมการที่ 3

$$\Delta E = \sqrt{(L1^* - L2^*)^2 + (a1^* - a2^*)^2 + (b1^* - b2^*)^2} \quad (3)$$

โดย	ΔE	คือ ค่าความแตกต่างของสี
	$L1^* a1^* b1^*$	คือ ค่าตัวแปรที่อ่านได้จากน้ำมันเมล็ดชาที่ผ่านการลดความชื้น ด้วยแสงแดดซึ่ง ใช้เป็นตัวเปรียบเทียบ
	$L2^* a2^* b2^*$	คือ ค่าตัวแปรที่อ่านได้จากน้ำมันเมล็ดชาที่ผ่านการลดความชื้นด้วยตู้อบลมร้อนที่ ระดับอุณหภูมิต่าง ๆ

5.3 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันที่มีต่อปริมาณกรดรวมในน้ำมัน (Acid Value)

เมล็ดชาน้ำมันที่ลดความชื้นด้วยแสงแดดและอบแห้งด้วยลมร้อนที่ถูกสกัดด้วยเครื่องสกัดแบบเพลลาเดี่ยวจากนั้นกรองน้ำมันด้วยกระดาษกรองความละเอียด 20 – 25 ไมโครเมตร เพื่อแยกกากที่ผสมอยู่ในน้ำมัน น้ำมันเมล็ดชานถูกนำมาใช้สำหรับการหาค่า Acid value (AV) ซึ่งค่า AV คือค่าที่แสดงถึงกลิ่นหืนของน้ำมันที่เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาไฮโดรไลซิสด้วยน้ำและเอนไซม์ไลเปส (hydrolytic rancidity) สำหรับการวิเคราะห์ปริมาณกรดรวมในน้ำมัน (Acid Value)

5.4 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันที่มีต่อปริมาณเปอร์ออกไซด์ในน้ำมัน (Peroxide Value)

น้ำมันที่ได้จากเมล็ดชานที่ได้จากเครื่องสกัดแบบเพลลาเดี่ยวนำมาใช้โดยตั้งทิ้งไว้จนน้ำมันมีอุณหภูมิเท่ากับอุณหภูมิห้อง สำหรับค่า PV เป็นค่าที่แสดงถึงการเกิดกลิ่นหืนของน้ำมันที่เกิดจากการทำปฏิกิริยากับออกซิเจนในอากาศ (oxidative rancidity) การวิเคราะห์ปริมาณเปอร์ออกไซด์ในน้ำมัน (Peroxide Value) จะใช้วิธีตาม USP34-NF29 (2011)

5.5 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันต่อปริมาณกรดไขมันโอเมก้าในน้ำมันเมล็ดชาน

ในการหาค่าประกอบทางเคมีของน้ำมันเมล็ดชานโดยการหาปริมาณกรดไขมันโอเมก้าด้วยเครื่อง Gas Chromatography (GC ยี่ห้อ CHROMPACK รุ่น CP 9001) โดยน้ำมันที่ถูกสกัดด้วยเครื่องสกัดเพลลาเดี่ยวจะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าประกอบทางเคมีของเมล็ดชานน้ำมันได้แก่ Oleic Acid ($\omega 9$), Linoleic Acid ($\omega 6$) Linolenic Acid ($\omega 3$) โดยตรวจวัดตัวอย่างเมล็ดชานน้ำมันที่หน่วยวิเคราะห์ วิจัยทางพฤกษเคมี ศูนย์ปฏิบัติการวิจัยและเรือนปลูกพืชทดลอง คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ผลการทดลอง

1. ผลของอุณหภูมิที่มีผลต่อเวลาในการอบแห้ง

Figure 1 แสดงการลดลงของความชื้นของการอบแห้งที่อุณหภูมิต่างๆ พบว่าการลดความชื้นด้วยตู้อบลมร้อนที่ 120°C ใช้เวลาในการลดความชื้น 1 ชั่วโมง ซึ่งใช้เวลาน้อยกว่าการอบแห้งที่อุณหภูมิ 110, 100, 90, 80, 70, 60 และ 50°C อย่างเห็นได้ชัดเจนตามลำดับ สาเหตุสำคัญคือที่อุณหภูมิอบแห้ง 120°C สามารถระเหยน้ำในตัวอย่างได้ดีกว่าที่อุณหภูมิต่ำกว่า เพราะแรงขับเคลื่อนความชื้น (driving force) หรือความแตกต่างของค่าความชื้น (moisture gradient) ระหว่างจุดกึ่งกลางและผิวของตัวอย่างจะเพิ่มขึ้นสำหรับอบแห้งด้วยลมร้อนที่มีอุณหภูมิสูง Taechapairoj *et al.*, (2003)

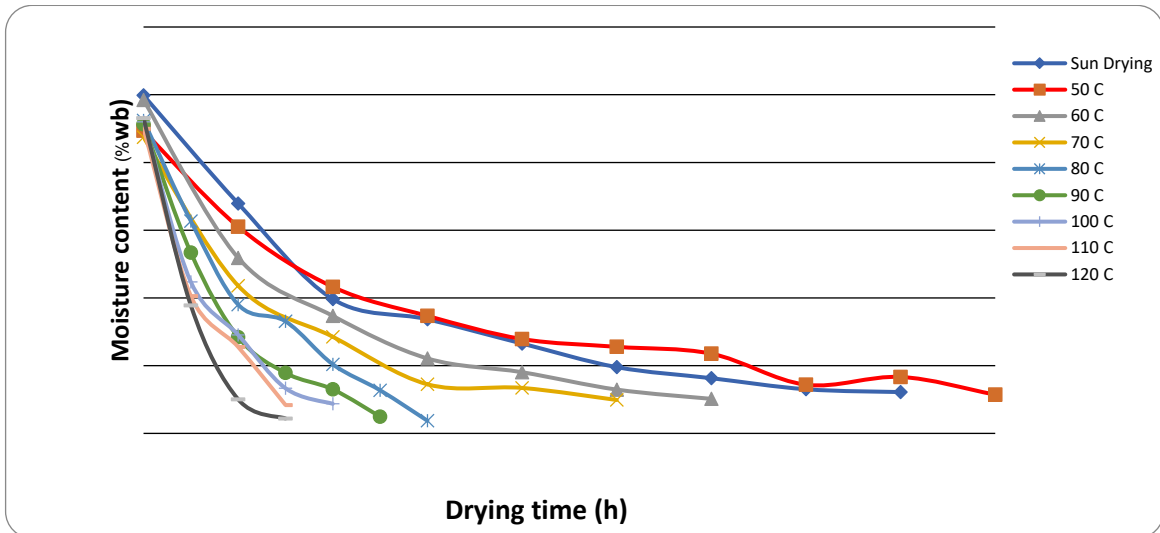

Figure 1 The moisture content the samples during drying at the different time and temperature

2. สมการการอบแห้งชั้นบาง

เมื่อนำข้อมูลความชื้นและค่าความชื้นสมมูลจากการทดลองมาแทนค่าในสมการอบแห้งทั้ง 4 สมการ จะได้ค่าสัมประสิทธิ์ต่างๆ ในแต่ละสมการดัง Table 2 จากข้อมูลในตารางพบว่าในการอบแห้งแบบตู้อบลมร้อน แบบจำลอง Page's model เป็นแบบจำลองที่สามารถทำนายการเปลี่ยนแปลงความชื้นของตัวอย่างระหว่างการอบแห้งได้แม่นยำที่สุด เนื่องจากให้ค่า RMSE (root mean-square error) ต่ำที่สุดและจาก Figure 2 เมื่อนำค่าอัตราส่วน

ความชื้นที่ได้จากการทดลอง (Experimental MR) มาเปรียบเทียบกับค่าอัตราส่วนความชื้นที่ได้จากการทำนาย (Predicted MR) ด้วยแบบจำลอง Page's model พบว่ามีค่าใกล้เคียงกันมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแบบจำลองทั้ง 4 แบบโดยกำหนดให้เส้นทแยงมุมมีค่า R^2 (coefficient of determination) เท่ากับ 1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สารภี (2554) ทำการอบแห้งข้าวเปลือก และ Zhang *et al* (2010) ได้ทำการทดลองอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันแบบกะเทาะเปลือกด้วยตู้อบลมร้อน

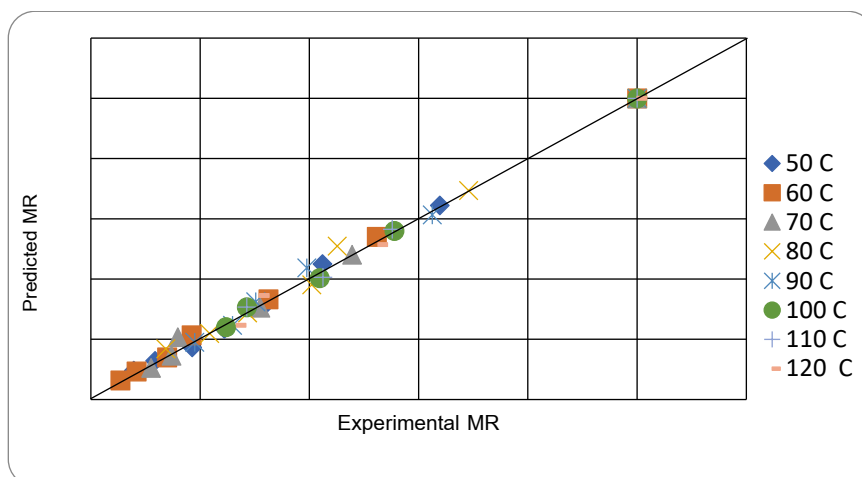

Figure 2 Experimental and predicted moisture ratio from Page's model at different drying temperatures

Table 2 Constant value for different thin layer drying models

temperature(°C)		50	60	70	80	90	100	110	120
Page's	k (min ⁻¹)	0.0130	0.0200	0.0420	0.0180	0.0370	0.0640	0.0600	0.0660
	N	0.8600	0.8370	0.6980	0.8850	0.7590	0.6480	0.6620	0.6790
	R ²	0.9930	0.9970	0.9730	0.9800	0.9810	0.9870	0.9730	0.9620
	RMSE (%d.b.)	0.14	0.15	0.21	0.34	0.27	0.17	0.23	0.32
Lewis	k (min ⁻¹)	0.0060	0.0080	0.0090	0.0100	0.0110	0.0130	0.0140	0.0150
	R ²	0.9910	0.9870	0.9480	0.9850	0.9480	0.9350	0.9650	0.9300
	RMSE (% d.b.)	0.33	0.50	0.79	0.56	0.62	0.84	0.76	0.89
Wang and Singh	k (min ⁻¹)	0.0050	0.0070	0.0070	0.0100	0.0100	0.0110	0.0130	0.0150
	A	0.9400	0.8800	0.8000	0.9600	0.8800	0.8800	0.9300	0.9000
	R ²	0.9930	0.9920	0.9430	0.9860	0.9660	0.9570	0.9750	0.9300
	RMSE (% d.b.)	0.56	0.65	0.69	0.44	0.88	0.92	0.75	0.95
Two compart ment	k ₁ (min ⁻¹)	0.0051	0.0068	0.0176	0.0462	0.0032	0.0879	0.0105	0.0128
	k ₂ (min ⁻¹)	0.0238	0.0231	0.0036	0.0092	0.0237	0.0092	0.5348	0.5162
	A	0.7893	0.6666	0.6882	0.1618	0.2905	0.2930	0.7646	0.7523
	B	0.2114	0.3331	0.3105	0.8396	0.7115	0.7069	0.2354	0.2477
	R ²	0.9636	0.9653	0.9624	0.9761	0.9777	0.9796	0.9807	0.9828
	RMSE (% d.b.)	0.11	0.08	0.51	0.3	0.16	0.18	0.16	0.38

3. ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาต่อ คุณภาพของน้ำมันเมล็ดชา

3.1 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ด ชาต่อปริมาณน้ำมันทั้งหมดในเมล็ดชา (% yield)

เนื่องจากการสกัดน้ำมันด้วยตัวทำละลายเป็นวิธีการที่สามารถแยกน้ำมันออกจากเมล็ดชาได้หมดทั้งเมล็ด จึงใช้วิธีการนี้มาใช้สำหรับหาปริมาณน้ำมันในเมล็ดชา (% Yield) จากผลการทดลองพบว่า เปอร์เซ็นน้ำมันที่สกัดได้อยู่ในช่วง 33.77% - 34.86% และพบว่า อุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันไม่ส่งผลกระทบต่อ

ปริมาณของน้ำมันเมล็ดชาที่ผ่านกระบวนการสกัดด้วยตัวทำละลายที่ระดับความชื้น 95% ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hsieh *et al.* (2013) ซึ่งทำการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันที่กะเทาะเปลือกออกแล้วอบแห้งด้วยอุณหภูมิ 120, 130 และ 140°C และพบว่าอุณหภูมิในการอบแห้งไม่ส่งผลกระทบต่อทางสถิติต่อผลผลิตของน้ำมันเมล็ดชาที่สกัดด้วยตัวทำละลาย

3.2 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาต่อสีของน้ำมันเมล็ดชา

ผลการทดลองพบว่าค่าสีของน้ำมันเมล็ดชาที่ผ่านการอบแห้งด้วยลมร้อนที่อุณหภูมิต่างๆ มีค่าสีแดงที่ 1.6 และค่าสีเหลือง 30 เท่ากันในทุกตัวอย่างดังแสดงใน Table 3 เนื่องจากการวัดด้วยเครื่อง Colorimeter Lovibond ที่ใช้หลักการเปรียบเทียบสีของน้ำมันด้วยแม่สีที่มีระดับความเข้มสีจากอ่อนไปจนถึงสีเข้มโดยใช้ตัวเลขเป็นตัวบ่งชี้ความเข้มที่ระดับต่างๆ ผลการทดลองมาจากการวัดด้วยสายตาของผู้ทดลองในการเปรียบเทียบระหว่างสีของน้ำมันและสีของแถบแม่สีภายในเครื่อง แต่เนื่องจากสีของน้ำมันที่ได้จากการสกัดมีความใกล้เคียงกันมาก จึงทำให้ค่าสีที่อ่านได้มีค่าเท่ากันและไม่สามารถแยกความแตกต่างได้ในกรณีของการวัดด้วยเครื่อง Lovibond โดยพบว่าค่าระดับสีแดง, สีเหลือง, สีน้ำเงินและสีขาวมีค่าเท่ากันในทุกตัวอย่าง

ในส่วนของการวัดสีของน้ำมันเมล็ดชาด้วยเครื่อง Spectrophotometer จะแสดงรายละเอียดของค่าสี L^* , a^* , b^* และ ΔE ซึ่งได้จากการเปรียบเทียบระดับของสีน้ำมันเมล็ดชาที่ผ่านการอบแห้งทั้งหมดโดยดูบ่งชี้กับสีของน้ำมันเมล็ดชาที่ได้จากการตากแดด จากตารางที่ 3 จึงสรุปได้ว่าน้ำมันที่สกัดจากเมล็ดชาน้ำมันที่ลดความชื้นด้วยแสงแดดและใช้ตู้อบลมร้อนที่ระดับอุณหภูมิ 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110 และ 120 °C มีความแตกต่างของสีที่ได้จากการวัดด้วยเครื่อง Spectrophotometer น้อยมากเมื่อวิเคราะห์ทางสถิติ

3.3 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันต่อปริมาณกรดรวมในน้ำมัน (Acid Value)

จากผลการทดลอง Table 4 พบว่าการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันที่อุณหภูมิต่างๆ จะมีค่า **AV** มากที่สุด 2.36 ± 0.015 mg.KOH/g ซึ่งได้จากน้ำมันที่สกัดมาจากเมล็ดชาที่ผ่านการลดความชื้นด้วยแสงแดด และค่า **AV** น้อยที่สุด 2.02 ± 0.015 mg.KOH/g ในน้ำมันที่สกัดจากเมล็ดชาอบแห้งที่อุณหภูมิ 110 °C ดังแสดงใน Table 4 เนื่องจากค่า **AV** ที่ได้จากการทดลองจากตัวอย่างที่มีระดับอุณหภูมิของเมล็ดชาน้ำมันที่ 8 ระดับอุณหภูมิระหว่าง 50-120°C มีความแตกต่างกันน้อยมากซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ Zhang and Jin (2011) ซึ่งสกัดน้ำมันเมล็ดชาด้วยวิธีการแช่เมล็ดชาที่ผ่านการบดละเอียดและอบแห้งที่อุณหภูมิ 100 °C ด้วยตัวทำละลายเฮกเซนจากนั้นให้ความร้อนในขั้นตอนการสกัดที่ระดับอุณหภูมิ 30, 40, 50 และ 60 °C เป็นเวลา 0.5, 1, 2 และ 4 ชั่วโมงในทุกระดับอุณหภูมิและพบว่าอุณหภูมิของการสกัดไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของค่ากรดรวมในน้ำมัน

Table 3 Color of tea oil measured using different methods (Lovibond and Spectrophotometer)

Sample	Lovibond				Spectrophotometer			ΔE
	Red	Yellow	Blue	White	L*	a*	b*	
Sun dryer	1.6	30	0	0	53.66 ± 0.03 ^a	0.68 ± 0.02 ^a	72.15 ± 0.38 ^{bc}	
50 °C	1.6	30	0	0	53.71 ± 0.02 ^b	0.69 ± 0.02 ^{ab}	72.35 ± 0.23 ^c	0.26 ± 0.17
60 °C	1.6	30	0	0	53.71 ± 0.01 ^b	0.72 ± 0.02 ^c	72.43 ± 0.05 ^c	0.36 ± 0.21
70 °C	1.6	30	0	0	53.65 ± 0.04 ^a	0.70 ± 0.02 ^{abc}	71.82 ± 0.08 ^{ab}	0.38 ± 0.21
80 °C	1.6	30	0	0	53.70 ± 0.02 ^b	0.73 ± 0.02 ^c	71.57 ± 0.39 ^a	0.59 ± 0.42
90 °C	1.6	30	0	0	53.66 ± 0.01 ^a	0.71 ± 0.02 ^{bc}	71.76 ± 0.09 ^{ab}	0.39 ± 0.33
100 °C	1.6	30	0	0	53.71 ± 0.02 ^b	0.71 ± 0.01 ^{bc}	71.60 ± 0.23 ^a	0.58 ± 0.48
110 °C	1.6	30	0	0	53.66 ± 0.04 ^{ab}	0.70 ± 0.02 ^{abc}	71.79 ± 0.29 ^{ab}	0.54 ± 0.29
120 °C	1.6	30	0	0	53.70 ± 0.02 ^b	0.70 ± 0.01 ^{abc}	71.61 ± 0.22 ^a	0.54 ± 0.21

Note: Means in column followed by the same superscript were not significantly different at 0.05 significance level according to Duncan's multiple range test.

$$\Delta E = \sqrt{(L_{sample}^* - L_{sun\ dryer}^*)^2 + (a_{sample}^* - a_{sun\ dryer}^*)^2 + (b_{sample}^* - b_{sun\ dryer}^*)^2}$$

3.4 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชา น้ำมันต่อปริมาณเปอร์ออกไซด์ในน้ำมัน (Peroxide Value)

จากการทดลองพบว่าค่า **PV** ของน้ำมันเมล็ดชาจากการทดลองมีค่ามากที่สุด 4.55 ± 0.032 mEq/kg. ซึ่งได้จากการสกัดเมล็ดชาน้ำมันที่อบแห้งด้วยอุณหภูมิ 50°C และมีค่าน้อยที่สุด 4.02 ± 0.031 mEq/kg. จากการสกัดเมล็ดชาน้ำมันที่อบแห้งด้วยอุณหภูมิ 70°C ดังแสดงใน Table 4 ซึ่งค่า **PV** ที่ได้มีความแตกต่างกันเล็กน้อย ในส่วนของการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างค่าเฉลี่ยของ **PV**

กับการตากแดดและการอบแห้งด้วยลมร้อนที่ 8 ระดับอุณหภูมิในช่วง $50 - 120^{\circ}\text{C}$ จากผลการวิเคราะห์ทางสถิติแสดงให้เห็นว่าระดับอุณหภูมิต่างๆ ที่ใช้ในการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันไม่มีอิทธิพลต่อค่า **PV** ที่ได้จากการทดลองที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang *et al.* (2010) ซึ่งนำเมล็ดชามาบดละเอียดและอบแห้งที่อุณหภูมิ 100°C จากนั้นสกัดด้วยตัวทำละลายเฮกเซน โดยการให้ความร้อนที่ระดับอุณหภูมิ 30, 40, 50 และ 60°C พบว่าอุณหภูมิในการให้ความร้อนไม่ส่งผลต่อค่า **PV** โดยผลการทดลองที่ได้มีค่าเฉลี่ย 3.74 ± 0.35 mEq/kg.^o C

Table 4 Acid value (AV) and peroxide value (PV) of tea oil at different drying temperature

Sample	AV (mgKOH/g) ^{ns}	PV (mEq/kg.) ^{ns}
Sun drying	2.36 ± 0.015	4.48 ± 0.029
50 °C	2.25 ± 0.016	4.55 ± 0.032
60 °C	2.33 ± 0.016	4.13 ± 0.030
70 °C	2.09 ± 0.015	4.02 ± 0.031
80 °C	2.30 ± 0.016	4.44 ± 0.031
90 °C	2.13 ± 0.015	4.37 ± 0.030
100 °C	2.35 ± 0.001	4.53 ± 0.030
110 °C	2.02 ± 0.015	4.67 ± 0.002
120 °C	2.26 ± 0.015	4.32 ± 0.031

Note: ^{ns}Means in the same column were not significantly different at 0.05 significance level according to Duncan's multiple range test.

3.5 ผลของอุณหภูมิในการอบแห้ง เมล็ดชาน้ำมันต่อปริมาณกรดไขมันโอเมก้าใน น้ำมันเมล็ดชา

ในการหาค่าองค์ประกอบทางเคมีของน้ำมันเมล็ดชาโดยการหาปริมาณกรดไขมันโอเมก้าด้วยเครื่อง Gas Chromatography โดยจาก Table 5 พบว่าอุณหภูมิในการอบแห้งเมล็ดชาน้ำมันส่งผลต่อปริมาณของกรดไขมันโอเมก้า น้อยมาก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang *et al.* (2010) ศึกษาองค์ประกอบของน้ำมันเมล็ดชาที่สกัดด้วยตัว

ทำละลายโดยใช้ความร้อนจากไมโครเวฟในขั้นตอนเตรียมตัวอย่างพบว่าอุณหภูมิไม่มีผลต่อปริมาณโอเมก้า 3, 6 และ 9 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yuan *et al.* (2012) ที่ได้รายงานถึงการศึกษาปริมาณกรดไขมัน ในน้ำมันเมล็ดชาจากการสกัดด้วยตัวทำละลายทั้งหมด 132 ตัวอย่าง พบว่ามีค่าร้อยละของโอเมก้า 9 (Oleic acid) และโอเมก้า 6 (Linoleic acid) ต่อปริมาณน้ำมันเฉลี่ยเท่ากับ 78.24 % และ 9.50 % ตามลำดับ ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับผลที่ได้จากการทดลอง

Table 5 Quantities of oleic acid (W9), linoleic acid (W6), and linolenic acid (W3) in the tea oil extracted from the samples dried at the different temperature

Sample	Oleic Acid (W9)	Linoleic Acid (W6)	Linolenic Acid (W3)
Sun drying	73.34	8.314	0.261
50 °C	73.51	8.292	0.250
60 °C	72.88	8.187	0.245
70 °C	73.54	7.782	0.235
80 °C	73.12	8.207	0.230
90 °C	73.43	8.079	0.196
100 °C	72.63	8.533	0.250
110 °C	72.73	8.014	0.264
120 °C	72.97	7.738	0.264

สรุป

จากการศึกษาผลของอุณหภูมิในการอบลดความชื้นที่ 8 ระดับอุณหภูมิระหว่าง 50-120 °C และการลดความชื้นด้วยแสงแดด สำหรับสร้างสมการทำนายการอบแห้งพบว่า การเลือกใช้แบบจำลองการอบแห้งของ Page's model สามารถให้ผลการทำนายได้ดีที่สุด เนื่องจากมีลักษณะของเส้นแนวโน้มจากข้อมูลอัตราการการ

อบแห้ง (MR) ที่ได้จากการทำนายเทียบข้อมูลอัตราส่วนความชื้นที่ได้จากการทดลอง ซึ่งมีค่าความชันของเส้นแนวโน้มเข้าใกล้ 1 ($R^2 = 1$) โดยมีค่าความชัน 0.9991 ในส่วนของเวลาที่ใช้ในการอบแห้งมากที่สุดคือ 7 ชั่วโมงที่อุณหภูมิ 50 °C และน้อยที่สุด 1 ชั่วโมงที่อุณหภูมิ 120 °C

จากการศึกษาผลผลิตของน้ำมันเมล็ดชาที่สกัดได้จากเครื่องสกัดแบบเพลลาเตียพบว่าคุณสมบัติของเมล็ดชาน้ำมันที่ 60 °C โดยให้ผลผลิตมากที่สุด 28.88 ± 0.63% และในส่วนของคุณภาพน้ำมันเมล็ดชาที่ได้รับอิทธิพลจากอุณหภูมิในการอบเพื่อลดความชื้นโดยการตรวจวัดค่าสีของน้ำมัน, AV,PV และกรดไขมันโอเมก้า 3, 6, 9 พบว่าความแตกต่างของระดับอุณหภูมิทั้ง 8 ระดับในช่วง 50 – 120 °C ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของน้ำมันเมล็ดชา

ขอขอบคุณ

โครงการศูนย์วิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและพืชน้ำมัน ต. เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ. เชียงราย และ คณะวิศวกรรมศาสตร์ กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จ.นครปฐม

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิชัยพัฒนา. 2554. โครงการศูนย์วิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและพืชน้ำมัน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. แหล่งที่มา: http://www.chaipat.or.th/intranet/project/detail.php?project_id= 377, 20 มกราคม 2555

ขุนพล สังข์ตรียกุล. 2544. การประเมินสถานภาพเครื่องอบแห้งข้าวเปลือกในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, กรุงเทพฯ. 103 หน้า.

สารภี สุจริต. 2554. การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการอบแห้งของกลังงอกและข้าวเปลือกงอก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อากาศ วัฒนะ. 2541. การอบแห้งเมล็ดข้าวโพดโดยก๊าซชีววมวลจากซังข้าวโพด.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ASAE (American Society of Agricultural Engineering) Standards. 1988. Moisture Measurement undergrounded grain and seeds, ASAE S352.2, rp:353.

Henderson, S.M. 1974. Progress in developing the thin-layer drying equation. Transaction of the ASAE.17: 1167-1168, 1172.

Kumar, P.G.D., H.U. Hebbar and M.N. Ramesh. 2006. Suitability of thin layer models for infrared-hot-air-drying of onion slices. LWT – Food Science and Technology.39: 700-705.

Lee Chia- Pu and Yen Gow- Chin. 1953. Antioxidant activity and bioactive compounds of tea seed (Camellia Oilifera Abel.) oil . Department of Food Science and Biotechnology, National Chung Hsing University, Taiwan. Available on <http://cat.inist.fr>.

Lewis, W.K. 1921. The rate of drying of solid materials. Journal of Industrial & Engineering Chemistry.13:427.

Sharaf-Elden, Y. I., J. L. Blaisdeland and M. Y. Hamdy. 1980 . A model for ear corn drying. Transactions of the ASAE. 23: 1261-1265, 1271.

Hsieh, C.M., J.C. Yang, Y.C. Chuang, E.I.C. Wang, and Y. L. Lee, 2013. Effects of roasting prior to pressing on the Camelia oil quality. *Journal of Taiwan Agricultural Research*. 62: 249-258.

Taechapiroj, C., I. Dhuchakallya, S. Soponronarit, S. Wetchacama and S. Prachayawarakorn. 2003. Superheated steam fluidized bed paddy drying. *Journal of Food Engineering*. 58: 67-73.

Wang, C.Y. and R.P. Singh. 1978. A single layer drying equation for rough rice. ASAE paper. No. 78-3001, St Joseph, Michigan.

Yuan J., Wang C., Chen H., Zhou H., Ye J., 2012, Prediction of fatty acid composition in *Camellia oleifera* oil by near infrared transmittance spectroscopy (NITS). *Food Chemistry Journal*, 138(2-3): 1657-62.

Zhang, X.M., Wu X.H., Li C.B., Kou Q.H., Li L., 2010, Characteristics and Mathematical Description of Hot-Air of *Camellia oleifera* Seed. *Journal of South China University of Technology*. 38: 8.

Zhang W.G. and Jin G.M., 2011, Microwave puffing-pretreated extraction of oil from *Camellia oleifera* seed and evaluation of its physicochemical characteristics. *International Journal of Food Science and Technology*. 46: 2544–2549.

Received 30 January 2017

Accepted 31 August 2017